

Leto I.

V Ljubljani, dne 26. maja 1934

Štev. 13.

Borci za narodne pravice — na plan!

Na razvalinah starih političnih generacij naj v slogi vseh pravih, poštenih sinov močne Jugoslavije vzklije novo življenje skupne sreče, zadovoljnosti, enakopravnosti in svobode

Skupno zlo težke sodobnosti, neustaljenih povojnih gospodarskih in političnih razmer ter najobupnejša borba za obstanek nas marsikaj združuje, vse sinove našega velikega, zdravega in junaškega naroda, vsaj v mislih in nam vsem usmerja korak v isto pot, k ozdravljenju razmer, k blagostanju, k lepši bodočnosti. Žal pa je to zblizanje pri marsikom res samo v mislih, bežno in mimogrede, namesto da bi pognalo močne korenine iz dna odkritega, nesebičnega srca, v zavesti, da je le v skupnem nastopu vseh ustvarjajočih, ne le rušečih narodnih pozitivnih sil rešitev iz težke sedanosti in iz trpljenja, ki smo si ga v marsičem sami krivi.

Bogate izkušnje v pretekli zgodovini jugoslovanskega naroda, še bolj pa v zgodovini Slovanstva, bi nam morale biti najboljša in najzgovornejša šola za vse korake in ukrepe, ki jih delamo mnogokrat brez trezne premišljenosti, brez načrtov in brez previdnega pogleda v bodočnost. Nesloga in needinost, ki sta postali v domači zgodovini že legendarna »čednost« in nehvalevredna »slovanska specialiteta«, sta rodili doslej že toliko gorja in nepopravljivih zlih posledic, da bi nas morali navdajati z neprikrito, mrzko grozo in nas navajati na pota, ki edino vodijo k uspehom, k izboljšanju in k zadovoljstvu. Skupna sreča in skupna dobrobit sta vendar tako nekaj vzvišenega in privlačnega-lepega, da se ju ne bi smel, nikakor braniti že v lastnem interesu, kaj šele takrat, ko prihaja najresnejše v poštev tudi blagor in napredek naših bodočih generacij, naše mile in krvavo priborjene domovine, močne in svobodne uedinjene Jugoslavije. Skrb za lastno kri, za lasten zdrav in močan rod nam veleva, da puščajmo v nemar vsakdanje malenkosti in se oprimimo velikih, jedrnatih in zdravih gesel, ki kažejo kvišku, k napredku, k sreči in k varni bodočnosti. Zavest, da smo složni in edini med seboj predvsem vsi oni, ki smo si najbližji po krvi in jeziku, nam bo v negotovi bodočnosti najmočnejše orožje v samoobrambi in predvsem trdna, res bratska in brezpogojna sloga nas bo mogla družiti v nevarnih trenutkih omahljivosti, malodušja in grozeče razdvojljivosti.

Vsi dobro vemo, da slabi naše veliko narodno in državno telo ter življenje mnogo gnilega, nezdravega in kužnega. Prav ta zavest obolevnosti nas mnogokrat straši in nam jemlje pogum ter nekdanj tako trdno zaupanje v ozdravljenje in izboljšanje razmer. S tem se naš položaj in splošne naše razmere le še poslabšujejo. Bolezen se nikoli ne zdravi sama, brez lastne pomoči in brez trdne volje po ozdravljenju. Na podlagi velikih spoznanj in izkušenj ter s treznim, neustrašnim pogledom na to bolno gnilobo moramo sami zgrabit za bolne dele našega družabnega telesa ter z energično kretnjo in s stisnjenimi zobmi odtrgati, izkoreniniti vse, kar nasprotuje pojmu zdravja, poštenosti, bratstva in vzornega sožitja. Ne smemo oklevati, ker nam sicer grozi zastrupljenje vsega zdravega jugoslovanskega organizma. Vsako odlašanje in bojzljivo odmikanje od neizogibnih ukrepov bi nas utegnilo ugonobiti.

Zato ne odmikajmo pogleda od obolelih mest v našem javnem življenju, temveč preglejmo jih s prodirajočim pogledom, da spoznamo pravo bolezen in pravo zdravilo. Ničesar si ne prikrivajmo, pa naj bo še tako strašno, pokvarjeno in grozno, ker bi s prikrivanjem in tajejnem resničnega stanja škodovali le sami sebi. Objektivna kritika vsega javnega življenja in dogajanja je neodhodno potrebna in jo brezpogojno diktira iskrena skrb za svete narodne in državne pravice ter interese. Povejmo si odkrito v obraz, kje bolehamo in kaj nas slabi; skupno spoznanje nas bo zblizalo in združilo k skupnemu zdravljenju razmer, k ustvarjanju skupne lepše, boljše bodočnosti, odklanjamo pa seveda a priori vsako neiskreno misel, vsako prikrito razliko pogledov in mišljenja, vsako slepomišljenje in demagogijo. Kdor je poštenjak in se bije res le za zmago poštenja, svobode, pravičnosti in enakosti, se ne bo ničesar strašil in bo nastopal vedno in povsod takó, kakor se to možu-poštenjaku in resničnemu Jugoslovancu tudi spodobi.

Jugoslovanska narodna stranka si je postavila ta klana, neomajna načela v svoj program, katerega hoče dosledno, v celoti in s pomočjo vseh pozitivnih narodnih sil tudi izvesti. V našem nastopu za pravico in poštenje, v naši trdi borbi za zmago enakopravnosti in svobode, ne odklanjamo od sebe prav nikogar, ki mu je močna, zdrava in zadovoljna Jugoslavija nad vse, ki resnično hrepeni po enaki pravici in enaki dolžnosti vseh sinov in hčera ponosne jugoslovanske matere. Ta skupen svet cilj in trdna volja, da odstranimo z enotnim nastopom iz našega javnega narodnega in državnega življenja vse, kar ni zdravo in ne spada vanj, naj nam bosta vodnika na naši bodoči poti in naj nas združita v enem skupnem, res narodnem in vsedravnem taboru, kjer je dovolj prostora in kruha za vse resnične jugoslovanske borce in poštenjake.

Mlado je še življenje in delovanje Jugoslovanske narodne stranke, toda že polno borbe, žrtev in uspehov. Jugoslovanska narodna stranka je prevzela nase v teh težkih časih skrajno težko nalogo, da

Neodvisnost sodišč in stalnost sodnikov izvedena čim popolnejše, bosta najboljše jamstvo za pravično in objektivno izvajanje obstoječih zakonov

Jugoslovanska narodna stranka odločno zahteva, da so sodišča popolnoma neodvisna od kakršnegakoli vpliva. Zahtevamo, da se omogoči in zjamči, da se bo sodelo izključno le na podlagi obstoječih zakonov. Narod ima rajši pravico, kakor pa svobodo, ker je pravica večja in važnejša od svobode. Zato je še sedaj mnogo ljudi, ki pravijo, da jim je bilo bolje v onih treh letih, ko ni bilo ne ustave ne narodne skupščine, ker je bilo takrat mnogo več pravice, kakor pa jo je dandanes. Takrat se je narod vsaj lahko svobodno pritožil, če se mu je delala krivica, danes pa mu je to otežkočeno, često pa celo onemogočeno.

Po današnjem sistemu ima pravosodni minister pravico, da brez vsakega pravega razloga ali podrobnejše utemeljitve premešči, upokoji ali odpusti iz službe kateregakoli sodnika od najnižjega do najvišjega sodišča, ne da bi se odpuščeni, upokojeni ali premeščeni sodnik mogel pritožiti pri komurkoli proti ministrskemu odloku. Takega stanja doslej v naši državi nismo bili navajeni. Celó v času, ko ni bilo ne ustave ne narodne skupščine, je imel tako dpuščeni ali premeščeni oziroma upokojeni sodnik pravico pritožbe proti odloku, katerega je smatral za nepravičnega. Isto pravico so uživali tudi vsi ostali državni uradniki. Spominjamo se mnogih primerov, ko je državni svet ugodil takim upravičenim pritožbam in je ministrske odloke razveljavil, uradnik pa je prišel do svojega zadoščenja in svoje pravice.

Sedaj so se razmere temeljito spremenile. Uradniki so postali povsem odvisni od svojih resornih ministrov, ki razpolagajo z njimi popolnoma po svoji prosti volji. Tozadevni edinstveni sklep je bil izglasovan v narodni skupščini tik pred samimi občinskimi volitvami in so se z njim očitno hoteli prestrašiti sodniki okrajnih, okrožnih in upravnih sodišč, ki so razumeli »nežni« miglaj, kako jim je delati in postopati. Ljudstvo prav dobro ve, kakšno je delovanje narodnih poslancev, senatorjev in ministrov in kam vse posega. Nešteto vzgledov o novi praksi so nam nudile zadnje občinske volitve, kakor tudi ponovne volitve v

posameznih občinah. Ljudstvo marsikje ni moglo izkoristiti svoje svobode pravilno, ker ni moglo postaviti v občinsko upravo oseb, v katere zaupa in katere smatra edino zmožne za vodstvo svojih občin. Tako je postal pravi smisel in namen volitev smešen ter volitve same popolnoma odveč.

Taka praksa, ki je specialiteta današnje vladne JRKD oziroma kakor se po novem imenuje JNS, se mora končno in brezpogojno končati. Država in narod, ki se

Jugoslavija in Bolgarska

Zanimive izjave jugoslovanskega in bolgarskega poslanika v Pragi na razna aktualna medsebojna vprašanja obeh južnoslovanskih sosednjih držav

V svoji binkoštni številki so objavili praški »Narodni Listy« izjavo jugoslovanskega pooblaščenega ministra v Pragi g. dr. Prvi-slava Grisogona in tamkajšnjega bolgarskega poslanika Panča Dereva o zadnjih zgodovinskih dogodkih na Balkanu. Urednik lista Vladimir Sis je napisal k izjavama uvod, v katerem pravi:

»Oba poslanika balkanskih slovanskih držav sta odgovorila na vprašanja, ki upravičeno vzbujajo pozornost predvsem slovanskega sveta in bodo njuni odgovori nedvomno razveselili vsakogar, ki veruje v boljšo bodočnost ne le Južnih Slovanov, temveč vseh Slovanov sploh. Prepričani smo, da leži le na podlagi bratskega zblizanja in uedinjenja obeh slovanskih držav ter na načelu enakosti, enakopravnosti in pravega bratstva jamstvo njunega mirnega razvoja ter njune boljše bodočnosti. Le z ustvaritvijo močne jugoslovanske celote od Jadranskega do Črnege morja ter od Donave in Drave do Egejskega morja bo enkrat za vselej trdno zjamčen najjužnejši položaj slovanstva in s tem tudi trajen mir novega Balkana. Politično uedinjenje vseh Južnih Slovanov je nedvomno eden glavnih pogojev za zagotovitev miru na Balkanu in s tem tudi v srednji Evropi, je pa

ponašata s svojo častno, junaško in svetlo borbena zgodovino tako, kakor se more le redko kateri drugi narod in država, ne smeta nikoli dopustiti, da bi se tako tepali zakoni in svete narodne pravice, zlasti ne po velikih, milijone najboljših žrtev zahtevajočih osvobodilnih vojnah in v prosvitljenem, demokratičnem dvajsetem stoletju, v veku svobode, civilizacije in prerojeja življenja zmožnih zdravih, nepokvarjenih narodov.

Zato ponovno z vso odločnostjo in poudarkom zahtevamo najpoboljšo neodvisnost sodišč in neokrnljivo stalnost sodnikov, ker smatramo to za predpogoj velikega napredka, notranje urejenosti in vzornega sožitja v naši veliki jugoslovanski državi!

obenem tudi jamstvo za definitivno zmago ideje vseslovanskega uedinjenja.«

Na prvo vprašanje, kako gleda na jugoslovansko-bolgarsko zblizanje, je g. dr. Grisogono odgovoril:

»Ali se vam ne bo zdelo, da pretiravam, če na to odgovorim, da je ta dogodek, če že ne edini, pa vendar res najrazveseljivejši v mednarodni politiki v povojni dobi in če z nekim ponosom ter brez ironije poudarim: To je Balkan! Absolutno prepričan sem, da mora pot, po kateri sta krenila gg. Mušanov in Jevtić pod plemeniti in pomembni pobudi vladarjev obeh sosednjih držav, privedi k cilju. Evropa in mir bosta imela od tega le korist, toda Evropa mora k temu tudi sama prispevati, in sicer s tem, da ne bo delala ovir.«

— Obstoji mar kaka nevarnost, da bi mogla balkanska zveza razpasti?

»Balkanska zveza ustreza konceptiji in potrebam balkanskih narodov, ki so stari toliko, kolikor je stara njihova politična zgodovina. To je praktično izvajanje gesla: »Balkan balkanskim narodom!«

Pogosto se pravi: Balkan ni enak Apeninskemu ail v znatni meri tudi Pirenejskemu polotoku. To je resnično, kolikor se tiče etniško-jezične fiziognomije, sicer pa mislim, da predstavlja Balkan edinstveno celino tako tipov kakor tudi interesov vsaj v taki meri, kakor oba ostala sredozemska polotoka. Skupna kultura, skoraj ista socialna struktura prebivalstva, skupna zgodovina petih vekov in sodobnost nacionalnega prebujenja — vse to je zapustilo neizbrizne skupne poteze in težnje. Na drugi strani pa je zopet konceptija vseh velikih sosednjih evropskih držav, zamišljajočih si Balkan kot najbližji kolonialni kontinent za izvajanje svojih imperalističnih stremljenj, vzbudila v balkanskih nacionalnih državah močno zavest, da jim je **prepotrebna**

izpelje po zakoniti in parlamentarni poti vse narodne zahteve, težnje, želje in potrebe in da ponovno oživi zamrlo politično in parlamentarno silo ter pravice vsega našega naroda. V času, ko se rušijo in drobe stare politične generacije, ki bi še vedno rade vodile našo državo po zastarelih in zapuščenih potih, krčevito oklepajoč se oblasti, je stopila neustrašeno na plan mlada, močna Jugoslovanska narodna stranka, ki hoče s svojimi jeklenimi pleči in rokami izvesti izmenjavo ljudi in načel, ki naroda ne morejo voditi k blagostanju.

Zato pa v teh odločilnih trenutkih, ko se polagajo trdni temelji novemu zgodovinskemu političnemu razdobju našega naroda, ne sme izostati v skupni borbi za skupno sveto stvar noben pozitiven člen naše narodne verige, ker pomenja vsako cepljenje sil in neposeganje v aktivno politično borbo zločin nad državo, nad narodom in nad skupno boljšo bodočnostjo.

Vsi poštenci, zavedni Jugoslovani, pod prapor Jugoslovanske narodne stranke! Vsi v borbo za svete narodne pravice do končne zmage!

solidarnost, če hočejo preprečiti povratek žalostne preteklosti, ki so jo balkanski narodi morali težko plačevati.

Vse to prodira danes v javno mnenje vsega prebivalstva na Balkanskem polotoku in prav to javno mnenje tira politike k sodelovanju. Zaradi tega sem optimist glede balkanskega pakta in verujem, da bi se tudi v primeru, če bi hotel nekdo izstopiti iz te zveze, kmalu vrnil v njo pod vplivom okoliščin in zavesti dotičnega naroda.

— Kaj pravite, gospod minister, na madžarske pritožbe zaradi obmejnih incidentov?

»Zadeva je »sub judice« in je zato treba počakati. Mislim, da lahko prav mirno čakamo. Prav po zasluženju je že sedaj obsojen in ocenjen način, kako se je vsa stvar pripravila.

O stvari sami mislim, da je dobro, da se je že končno ponudila priložnost, da se pred vzvišenim forumom Društva narodov razpravljajo razne razmere na naših mejah.

Sledili ste zadnjemu procesu proti osebami, ki so pripravljale atentat na našega kralja ob priliki njegovega bivanja v Zagrebu. Sledili ste razkritjem emigrantov-terroristov, ki so bili nedavno prijeto oziroma so se vrnili v Jugoslavijo. Vse to se mora že končno proučiti in razčistiti, mora pa se tudi ugotoviti, kaj je v stvari res; predvsem pa je treba ugotoviti, ali in kakšno odgovornost nosijo za to tudi razne uradne osebnosti.

Res je, da bi se mogla ta vprašanja rešiti po neposredni diplomatski poti; toda če se je že izbrala druga pot, mora tudi ta pot pomagati, da postanejo razmere na jugoslovanskih mejah normalne in da se enkrat za vselej onemogoči nadaljevanje stanja, ki ne odgovarja dobremu sosedstvu, kakršno si želimo z vsemi svojimi sosedi.

O bolgarskem poslaniku v Pragi g. Pančič Dorev pravi list, da ima tudi bogato politično preteklost. V carigradskem parlamentu mladoturške dobe se je odlikoval kot odločen branitelj bolgarskega prebivalstva v turškem cesarstvu. V diplomatski službi Bolgarske se je pobilje seznanil s srednjo Evropo in Albanijo. Bil je načelni naspornik politike, ki je Bolgarsko potegnila v vojno na strani centralnih držav in je vnet pristaš ideje za zблиžanje vseh Južnih Slovanov. V Prago ga je privedla želja, da bi deloval za čim tesnejše češkoslovaško-bolgarsko zблиžanje in v resnici tudi ne zamudi nobene priložnosti, da manifestira svoje dobro nagnenje napram bratski Češkoslovaški.

Na vprašanje, kaj pričakuje od bolgarsko-jugoslovanskega zблиžanja, je minister g. Dorev odgovoril:

»Srečen sem, da morem nekatere svoje misli o tem vprašanju iznesti pred češkoslovaško javnostjo, ki goji enake simpatije napram nam in napram Jugoslaviji.

Bolgarska zunanja politika deluje za mir in sodelovanje vseh balkanskih držav. Zemljepisni položaj in dobri sosedski odnošaji so podlaga vsake zunanje politike. Naravno je, da bodo naši odnošaji napram Jugoslaviji najbližji in najtesnejši, ker sta oba bratska naroda zvezana z jezikom in značajem ter se vzajemno spoštujeta. Zблиžanje je na dobri poti, ker ga želi naša sama pod vodstvom svojih vladarjev. Enako se izraža in udeležuje tudi dobra volja obeh vlad — in nazaj nikakor ne smemo več!

Kakor Švedi in Norvežani na Skandinavskem polotoku, kakor Španci in Portugalci na Pirenejskem, kakor Američani in Kanadci

v Severni Ameriki, prav tako in še mnogo bolj moreta sodelovati in procvitati bolgarski in jugoslovanski narod v dobrobit Slovanstva in človeštva sploh.

— Kaj pa balkanski pakt?

»Glavni pogoji za resnično in trajno zблиžanje je vzajemno spoštovanje nacionalnega občutja in narodnega dostojanstva vsakega naroda. Bolgarska zaenkrat ne more še vstopiti v noben blok, ki neiskreno pušča »odprta vrata« drugim državam. Bolgari stremimo po ustvarjanju jasnega položaja in po utrjevanju točne odgovornosti s pomočjo obojestranskih pogodb o miru, nenapadanju in

izogibanju sirovi sili. Nad podpis in pakti stoji stvarnost življenja. Če se vsi oklepamo Društva narodov, smatram, da je potem dovolj, da ta ustanova sama določi pojem napadalca in postopa v okviru mednarodnega prava. Bolgarski narod odklanja vojne, bolgarski narod želi živeti v miru in prijateljstvu z vsemi svojimi sosedi, ne hrepeneč po čem tujem in braneč, kar je njegovo. Bolgarska je preživela že mnogo trpljenja in razočaranj in zato odkrito želi, da zgradi v miroljubnem sodelovanju in prijateljskem ter bratskem sožitju predvsem z jugoslovanskim narodom svojo srečnejšo bodočnost. — (Ceps).

Delo naših poslancev v narodni skupščini

V podrobni proračunski razpravi letošnjega proračuna ministrstva za gozdove in rudnike dne 10. marca t. l. so govorili med drugimi v imenu opozicijske Jugoslovanske narodne stranke tudi narodni poslanci **gg. dr. Kešeljević, dr. Metikoš in Dragović**. Njihova izvajanja so bila sprejeta na levičarji z glasnim aplavzom, pa tudi mnogi poslanci z desnice so vidno pokazali svoje soglasje z besedami naših parlamentarnih borcev.

Od naših opozicijskih poslancev je govoril prvi g. dr. **Nikola Kešeljević**, ki je izvajal:

»Če bi ne bilo drugega, kakor gol ekspozice gospoda ministra za gozdove in rudnike, ki je izrazita obtožba vse korupcije, poneverb, sleparij in tatvin, ki so se dogajale od prevrata pa do danes v tem ministrstvu in v podrejenih mu ustanovah, že ne bi nikakor mogel glasovati za proračun in delo v tem ministrstvu. Iz teh podatkov je jasno razvidno, da je vsak, kdorkoli je le hotel oslepiniti in opljačkati to državo, enostavno stopil z njo v trgovsko družabništvo; kakor hitro je dosegel svoj namen in si je napolnil svoje žepce z državnim in narodnim premoženjem, je svoje »podjetje« enostavno likvidiral, država pa je krila še eventualni primanjkljaj. Vsi ti, ki so »delovali« v družabništvu z državo, so odnesli v tujnino težke sto in sto milijone dinarjev in žive sedaj tamkaj brez vseh skrbi, zdravi in veseli, dočim je država izgubila ves svoj denar z neizmernim naravnim bogastvom, s svojimi gozdovi vred. Kar pa je v tej zadevi najzlastnejše in najstrašnejše, je dejstvo, da se doslej še prav nobenemu krivcu ni skrivil niti las na glavi.

Gospoda! Že polna tri leta se vlagajo na tem mestu neštete interpelacije glede teh kričečih afer. Vse te brezštevilne interpelacije so zavzemale že tak obseg in značaj, kakor se to ni doslej dogajalo prav v nobeni državi v vsej dosedanjih zgodovini parlamentarnizma. Nad polovico vseh narodnih poslancev, ne le opozicijskih, temveč tudi onih iz vladne večine, je vlagalo te interpelacije in žigosalo delo, ki se dogaja v resoru tega ministrstva in s čimer se prikrajšuje država za težke sto milijone dinarjev, ne da bi kdo izmed gospodov iz vladnih klopi le mignil s prstom.

Tukaj, v skupščini, so se iznesla vsa imena kompromitiranih veljakov, javnih činiteljev in vseh mogočih brezvestnih tujcev, toda ugotoviti moram, da se ni niti en član vlade zganil in nastopil proti temu zločinskemu delovanju, čeprav se je še nedavno tako naglašalo in izjavljalo, da se bo pričela takoj neusmiljena borba proti korupciji, dokler ne bo ta pošast

popolnoma uničena. Čudim se, zakaj razni gospodje niso držali in pričeli dušiti korupcijo že kar pri tem, kar je napisalo in podpisalo 125 narodnih poslancev. Čudi me pa prav močno tudi še dejstvo, da od vseh teh 125 poslancev ni znal še nihče protestirati na drug, izdatnejši način, če se tako podpira korupcija in se prav s strani najpoklicanejših činiteljev ničesar ne ukrene kljub temu, da se je vse mogoče in najostreje obljubovalo.

Pri razpravi o proračunu ministrstva za gozdove in rudnike moram še javno pribiti resnico, da obstojajo še vedno dobro organizirane družbe pljačkašev in državnih izkoriščevalcev, ki nimajo niti pare v žepu, pa vendar prihajajo v ministrstvo za gozdove in rudnike, kjer dobivajo koncesije za eksploatacijo gozdov. Celotni oni, ki so v konkurzu, so imeli srečo in so dobili ogromne komplekse gozdov. Najzanimivejše pa je, da prav tvežke in osebe, ki bi najresnejše prišle v poštev pri eksploataciji gozdov, nimajo pri podeljevanju njih šans in izgledov. Vsi ti protozadevni koncesij skoraj nobelebmatični in sumljivi tipi, ki dobivajo, ne da bi razpolagali s kakim lastnim kapitalom, tozadevne koncesije, prodajajo te koncesije tujim podjetjem, ki nato šele eksploatirajo gozdove in spravljajo naš denar v tujino. Pri tem pa najbolj trpe naši siromašni kmečki državljani, ki ne zaslužijo niti za kruh in sol.

Iz samega ministrovega ekspozice ste videli, da ni mogel navesti v enournem govoru ničesar drugega, kakor glasne obtožbe, da je bila država pri vseh tovrstnih državnih podjetjih vedno le oškodovana za težke milijone. Tako je država izgubila na pr. samo pri znanem podjetju »Krivaj« več sto milijonov dinarjev državnega denarja, ki so ga odnesli tujci ali pa so ga požrle dnevnice ter potni stroški njenih članov upravnega in nadzorstvenega odbora. Izgleda, da vsi ti funkcionarji v državnih podjetjih delajo že v naprej točno premišljene sklepe, kako bodo izvlekli čim večje vsote iz te države in jo tako čim bolj oškodovali.

Lesno podjetje »Šipad«, ki je državno podjetje, je vedno izkazovalo krive bilance, kar je bila javna tajnost. Podjetje, čigar upravniki in nadzor, svetovalci so prejimali vedno zelo visoke plače in tantijeme, je kupilo v trenutku, ko je propadalo, ministrstvu za gozdove in rudnike nov avtomobil, čeprav nastaja tu važno vprašanje: kakšno razmerje pa vlada prav za prav med državo in tem podjetjem, da si sme to podjetje dovoljevati nezaslišanost in kupovati ministrstvu avtomobil? Jasno je, da bo podjetje ta podarjeni avtomobil državi zaračunalo najmanj v petinpetdesetkratni nakupni vi-

šini, kakor se je to doslej še skoraj povsod v podobnih primerih dogajalo. Kako si sploh upa podjetje, čigar nadzorstvena kontrolna oblast je država, kupovati svoji lastni kontrolni oblasti avtomobil, ne da bi se pri tem kdorkoli izmed poklicanih sploh zganil?

In tukaj v vladi ne vidi nihče ničesar? Če zagreši kaj takega navaden državljani, mora na mestu v zapor. — Z ozirom na navedeno in pa še na neštete druge afere izjavljam, da bi, če bi sploh hotel in mogel glasovati za proračun kakega ministrstva, za proračun ministrstva za gozdove in rudnike najmanj mogel glasovati in bom zato iz vsega srca in vse duše glasoval proti temu proračunu.

Kot drugi opozicijski poslanec je govoril narodni poslanec in predsednik Jugoslovanskega narodnega kluba g. dr. **Milan Metikoš**, ki je med drugim dejal:

»Gospodje narodni poslanci! Ko se tako vrsti proračun za proračunom pred našimi očmi, vidimo pri proračunu ministrstva za gozdove in rudnike iste težave, kakor pri drugih, pa tudi iste nedostatke. Toda ta resor kaže še prav posebno težke stvari in hibe, to pa ne šele sedaj, temveč že od uedinjenja dalje, tako, da bi človek skoraj mislil vse mogoče. Leta 1928, pomladi, po proračunski razpravi, se je pokazala nujna potreba in je takratna narodna skupščina enodušno in soglasno sklenila, da se z ozirom na obupno stanje v ministrstvu za gozdove in rudnike zaradi znanih dolgoročnih pogodb izvoli parlamentarna anketa, ki naj bi proučila zadevo na terenu in nato poročala narodni skupščini. Danes opažam, da se onega težkega stanja to ministrstvo še vedno ni otrslo, temveč so še danes povsem opravičeni očitki in obtožbe glede poslovanja v tem resoru.

V naši državi, ki meri okrog 10 milijonov hektarjev, imamo pozgozdenih nad 7.720.000 hektarjev zemlje. Že od uedinjenja dalje se moramo vsak dan na lastne oči prepričevati, da se to ogromno narodno bogastvo, ki predstavlja 42 odstotkov celotne površine naše države, nikakor ne upravlja tako, kakor bi bilo potrebno, temveč se eksploatacija teh prekrasnih gozdov prepušča dosledno le tujim tvrdkam, ki ob popolnem razumevanju in soglasju naših pristojnih činiteljev upropaščajo naše državno imetje.

Gospoda! Nič manj, kakor 137 poslancev vladne večine je vložilo na vlado interpelacijo zaradi velikih sramotnih dejanj, ki se dogajajo v bosenskih gozdovih in v pristojnem ministrstvu, vendar še doslej niso dobili nobenega odgovora. Takega ignoriranja pravic narodnih poslancev s strani odgovornih činiteljev nikakor ne morem razumeti. Takim razmeram se mora na vsak način, z vsemi sredstvi in za vsako ceno napraviti energičen konec, ker je to koruptno in protizakonito poslovanje postalo že sistem.

Da nam bo jasno vse zlo, nekoliko primerjajmo našo državo in bratsko slovaško Poljsko, ki je mnogo boljše upravljana. Poljska, ki ima približno enako gozdno površino, okrog 7.800.000 hektarjev, je energično poskrbela, da je uvedla v svoji javni upravi absoluten red in je dobro razumela ogromno vrednost ter važnost svojih gozdov in rudnikov: iz eksploatacije tega svojega naravnega bogastva je nagnala vse tujce, razbila je vse dolgoročne eksploatacijske pogodbe in ima danes z ozirom na to svojo pametno upravo in zdravo gozdno politiko ogromne stalne, urejene dohodke, ker je znala s

Poravnajte naročnino!

Le od nje je odvisno izhajanje lista!

ZADUŠITE KORUPCIJO, DA NE ZADUŠI ONA NARODA!

svojo gospodarsko politiko uvesti tako izkoriščanje svojih gozdov in rudnikov, kakršno je najbolj v skladu z narodnimi in državnimi interesi. Pri nas pa, gospoda, nihče ne čuti potrebe, storiti kaj takega, temveč se vzdržujejo s pohlepni in izkoriščevalskimi tujci še nadalje škodljive dolgoročne pogodbe za eksploatacijo naših državnih gozdov. Zelo žalostna je pač ugotovitev, da naša država nima niti sence onih koristi in dohodkov, kakor bi jih morala imeti, če bi se s pravim upravljanjem naših gozdov in rudnik eksploatirali tako, kakor se na pr. na Poljskem. Kje je krivda, je vsakomur jasno.

Vse veliko obtežilo korupcijsko gradivo je zbrano že od leta 1928. dalje v arhivih ministrstva za gozdove in rudnike, ne da bi se ga pristojni činitelji posluževali v obrambo koristi naroda in države. To ogromno gradivo, izdelano in zbrano po gozdarskih strokovnjakih, ugotovljeno na podlagi knjig in računov ob sodelovanju parlamentarne ankete, leži v omarah, pokrito z debelim prahom preteklosti in pozabljenja. — Če bi se le hotelo razteptati in očistiti ta prah, bi se dalo najti dovolj gradiva, da bi se razbistrila situacija in bi se odstranilo iz naše države vse, kar je gnilo, zločinsko in koruptno. Nobenih ozirov in obzirnosti ne smemo več poznati pri generalnem čiščenju naše državne uprave. Z železno metlo pojdemo na delo in odstranili bomo klice boleznih iz preteklih temnih let.

Gospodje narodni poslanci! Naš narod čuti na vseh straneh težave bremen, ki ga žulijo in tišče: previsoka zemljarina, razni drugi davki, doklade, globe, takse, trošarine itd. Naj najbednejši mali človek, ki je v svoji revščini in pomanjkanju pač primoran v borbi za svoj obstanek včasih stopiti nekoliko na stranpot, je za nekaj skromnih polenc, ki jih je posekal, kaznovan s težkimi, popolnoma uničujočimi globami. Pomisliti pa je treba, da dela kmet to zaradi katastrofalnega padca cen svojih kmečkih pridelkov in da imamo v naši državi danes okrog 12.000.000 takih siromašnih kmetov. Važno pa je pri tem primerjanje: neka tuja veletvrdka, ki ima sklenjeno z našo državo dolgoročno pogodbo za eksploatacijo gozdov, zaradi slabe konjunktore na svetovnem tržišču noče izpolnjevati svojih obveznosti in sekati lesa v pogodjenem roku, ker ima pač izvrstne zveze na pristojnih mestih in se ji ni bati nobene globe ali kazni. Obenem pa zaradi njenih dobičkarških interesov in spekulacij nima kruha okrog 150.000 gozdnih delavcev in njihovih več stotisočglavih družin, ki so ostali brezposelni. Da se je ugodilo dvem, trem tujim industrijcem in se je odložil rok sečnje, naj strada več stotisoč naših najbednejših državljanov z ženami in otroki vred. Prav korupcija, ta nesrečna življenje, napredek in razvoj, in zato naj se nihče ne čudi nad tako silnim obupanem med ljudstvom, saj se trpi brezdelje in brezposelnost celo tamkaj, kjer bi ju zaradi slabe uprave in slabega sistema gozdnega gospodarjenja nikakor ne smelo biti.

Odkrito izjavljam, da sem ugotovil, da se v naši gozdni in rudniški politiki, v okviru splošne vladne politike, nikakor ne skrbi

za državo in se nikakor ne upoštevajo narodne potrebe in interesi. Zato moram izjaviti z največjim ogorčenjem, da bom glasoval proti proračunu.*

Kot tretji in zadnji opozicijski govornik Jugoslovanske narodne stranke je nastopil narodni poslanec g. Miloš Dragović, čigar izvajanja so vzbujala v skupščini z ozirom na točne podatke in številčne dokaze silno pozornost:

»K izvajanjem ojih tovarišev-predgovornikov moram dodati predvsem, da niso državni gozdovi pod takim nadzorstvom in gospodarjenjem bili nič drugega, kakor plen brezvestnih partizanov, daj Bog, da pa to nikdar več ne bodo. Dočim o racionalnem gospodarstvu v državnih gozdovih ne more kljub neštetim načelnikom, direktorjem, inspektorjem in drugim biti niti govora, se na drugi strani ubogim stradajočim kmetom, ki so v nasprotju z izredno ostrimi banskimi naredbami v cilju samohranitve posekali brez odobritve in dovoljenja nekaj lastnih zasebnih dreves ter jih odpeljali na prodaj, da si kupijo vsaj kos kruha in najnujnejše življenjske potrebščine, nalagajo neznosne globe in se jim njihov les zaplenja. Da pa je kazen še drastičnejša, se dopušča, da posamezni kmetje spravijo z veliko muko svoja drva po 40 do 50 km daleč na trg, šele tamkaj pa se jim zaplenijo in odvzamejo.

Kako se gospodarji v ustanovah, podrejenih ministrstvu za gozdove in rudnike, naj navedem zanimiv, kričeč primer, podprt s suhimi številkami in dejstvi, ki jih je ugotovila in potrdila tudi glavna kontrola, ki je najvišji računski činitelj v državi. Izvleček iz tozadnega spisa se glasi: »Ugotovitev škode ob priliki izrednega pregleda rudarske direkcije v Sarajevu, ugotovljena s strani komisarja glavne kontrole Randjela Todorovića: Prekoračenje proračuna za leto 1923-24 znaša 197.351.021.55 Din, prekoračenje proračuna za leto 1924-25 znaša 134.916.278.84 Din in prekoračenje proračuna za ostanek leta 1925. še 10.455.031.09 Din, skupaj torej 342.722.331.48 Din, dalje nepobrani in neizterjani zasebni dolgovi 65 milijonov 998.524.50 Din, protizakonita uporaba rezerv 21 milijonov 561.969.85 Din protizakonita uporaba sredstev iz raznih fondov 8.221.842.22 Din, protizakoniti izdatki za stroške pri prodaji 8.098.848.54 Din, protizakoniti izdatki iz blagajne 6.622.469.27 Din, nepravilni izdatki iz dohodkov 2.022.142.79, nepravilni in izredni proračunski izdatki 1 milijon 304.865.43 Din, na skladišču zgoreli premog 830.400 Din, popust pri ceni premoga, prodanega za zasebnikom 668.807 Din, prodaja premoga pod stvarno nabavno ceno 527.953.84 Din, preplačana cena za jamski les 288.282.15 Din, za nepravilno nabavo obleke in obutve 273.678 Din, prodaja električnega toka zasebnikom 246.009 Din 14 p, preveč odpisana množina sena 224.010 Din, preveč plačana cena za prevoz premoga do Banja Luke 163.480.56 Din, primanjkljaj raznih predmetov v skladiščih 98.902.66 Din, neupravičena uporaba bencina 41.508.78 Din, propadla in uničena eksplozivna sredstva 35.242.07 Din in protizakonita uporaba sredstev iz fonda za železarno v Varešu 13.564.69 Din, skupaj torej 459.958.922.97 Din. To stanje je ugotovil 16. febr. 1928. v Beogradu referent Dragoljub Rajković, preglednik računov.«

Pa tudi glede nepravilnosti se-stave letne bilance direkcije državnih rudniških podjetij v Sara-

jevu za leto 1927/28 imam na razpolago prepis akta glavne kontrole, v katerem se zahteva, da se morajo vnašati v bilanco prav vsi izdatki, vrednost inventarja in podjetij, ker so tako produkcijske stroški mnogo višji in seveda tantijeme funkcionarjev ter članov upravnega in nadzorstvenega odbora v teh podjetjih mnogo manjše, kakor pa so se neopravičeno priznavale in izplačevale z ozirom na izkazani večji čisti dobiček.

Z ozirom na vse navedeno **nujno zahtevamo, da se vsi krivci v vseh protizakonitih primerih kaznujejo, kakor to določajo ob-**

Pred in nad tujcem — domačin!

Dokler ne bo sit in zadovoljen zadnji sin naše države, naj bodo tujcem zaprta vrata v naše službe

Naša velika mehkost, nepopisna uslužnost, ki meji že na pravo hlapčevstvo in pa nerazumljiva obzirnost, kar vse čutimo in ob sleherni priložnosti izkazujemo napram pohlepni, le po dobičku, zaslužku in dobrinah naše države hlepečim tujcem, presegajo že vse meje potrpežljivosti in dostojnosti. Nešteti so že postali primeri, ko sede na ravnateljskih, uradniških, mojsterskih in celo na navadnih delavskih mestih prešerni tujci, nezmožni našega jezika, pa lačni našega kruha, dočim imamo na drugi strani naše ceste prepolne brezposelne domače inteligence, strokovnih nameštencev in navadnih ročnih delavcev, ki zaman trkajo dan za dnem na različna vrata in ponujajo za skromne dinarje svoje znanje, zmožnosti in sile.

Da še vedno trpimo take abnormalnosti in skandalozne razmere, ki so v vsaki drugi državi absolutno nemogoče, o čemur se moramo vsak trenutek ponovno in z bolešno zagrenjenostjo na lastne oči prepričevati, je v resnici že pravi zločin in neodpustljiv greh nad lastno krvjo, nad lastnimi trepečimi brati. Dan za dnem nam tujina vrača naše delavce, nameščence in inteligence, ker jih zaradi lastnih ljudi ne more in tudi noče zaposljevati. Pri nas pa molče sprejemamo te šimne Sirotnike, jim brez pomoči zremo v lačne, žalostne oči in se niti najmanj ne zganemo, da bi jim dali košček

kruha, ki ga imajo pravico terjati od svoje domovine, in to tem prej, ker trpimo še vedno v raznih podjetjih v naši državi okrog 45.000 tujcev na sijajno plačanih mestih. Ti tuji ravnatelji, uradniki in delavci pa večinoma še do danes, v vseh 15 letih svojega bivanja v Jugoslaviji, niso občutili potrebe, da bi se naučili našega državnega jezika in si pridobili naše državljanstvo, če jim že tako diši jugoslovanski kruh in če nameravajo še nadalje služiti jugoslovanske dinarje.

Kakor nam posojuje tujina na naših sinovih in hčerah, enako ji vračujemo mi na njenih podanih, ki so se pritepli za kruhom in iz golega pohlepnega dobičkarstva v naše kraje. Izženimo vse te tujce, ki nikakor ne zaslužijo našega gostoljubja in naše podpore, ter preskrbimo z našim kruhom svoje lastne ljudi. Dokler bodo v tujini zapirali naše ljudi v fašističnih ječah, na zapuščenih otokih in v koncentracijskih taboriščih, dokler bodo naše rojake metali s stopnic policijskih prefektur in jih ubijali iz zasede, tako dolgo ne smemo trpeti, da bi v naši sredi sedeli tujerodci in vohuni ter odjedali kruh našim bratom, očetom in sestram, obenem pa sleparili našo državo na davkih ter kradli jugoslovansko narodno in državno imetje.

Delo in kruha dajmo svojemu rodu — tujce pa čez mejo! Iz našega pokreta.

Iz našega pokreta

POJDIMO V NOVI SAD!

Kakor smo že poročali, bo v nedeljo 27. maja t. l. dopoldne v Novem Sadu veliko javno zborovanje Jugoslovanske narodne stranke, na katerem se pričakuje ogromna udeležba naših članov, somišljenikov in pristašev iz vse države. Na shodu bodo govorili vsi poslanci Jugoslovanske narodne stranke, dalje razni voditelji in člani iz raznih krajev ter v imenu Slovencev predsednik akcijskega odbora naše stranke za Dravsko banovino, g. dr. Ivo Potokar.

Shoda se bo udeležilo še nekaj članov našega akcijskega strankinoga odbora iz Ljubljane. Želeti bi bilo, da bi se pa shoda po možnosti udeležilo tudi čim več članov z dežele, zlasti še, ker je odobrena polovična vožnja

na vseh progah in na vseh vlakih v naši kraljevini. Vsak udeleženec kupi na odhodni postaji celo vozovnico, ki je pa pri izstopu v Novem Sadu ne odda, temveč mu bo veljala za brezplačen povratek na podlagi legitimacije, ki jo prejme v pisarnah krajevnega odbora Jugoslovanske narodne stranke v No-

vem Sadu oziroma na samem zborovališču.

Člani in pristaši, pohitite med brate v Novi Sad in jim ponesite tudi iz naših krajev obilo vzpodbude za bodočo skupno borbo!

Poziv naši javnosti!

V nedeljo 10. junija t. l. bo napravila Jugoslovanska narodna stranka svoj prvi javni pohod po Dravski banovini in bo priredila ob tej priložnosti v raznih krajih in okrajih večje število javnih shodov in zborovanj, na katerih bodo poročali tudi razni naši narodni poslanci, člani Jugoslovanskega narodnega poslanskega kluba ter člani akcijskega odbora naše stranke za Dravsko banovino poleg krajevnih govornikov in poročevalcev.

Na naše tozadevne okrožnice smo prejeli odgovore že iz večine krajev v Sloveniji, manjkajo le še dopisi iz nekaterih oddaljenjših vasi. Prosimo vse naše zaupnike in poverjenike, da torej delajo agitacijo za shode za nedeljo 10. junija, ker poslanci v nedeljo 3. junija nimajo časa z ozirom na že poprej

napovedana in organizirana zborovanja istega dne v raznih krajih ostalih banovin.

Ves vrstni red in čas obhodov, kakor nam je bil predlagan in nasvetovan od krajevnih zaupnikov, bomo skušali povsem upoštevati, spreminiti ga bomo morali le tamkaj, kjer drugače ne bo mogoče morda zaradi zaposlenosti poslancev, primernejše ureditve časovnih terminov in pa zveze med posameznimi kraji. Vsa podrobna navodila bodo naši zaupniki prejeli še v teku prihodnjega tedna, ker se bo detajlni program shodov izdelal šele na seji glavnega akcijskega odbora Jugoslovanske narodne stranke, ki bo v ponedeljek 28. t. m. v Beogradu in kateri bo prisostvoval poleg drugih delegatov tudi predsednik akcijskega odbora za Dravsko banovino g. dr. Ivo Potokar. Ob tej priložnosti se bodo vsi navzoči poslanci in ostali člani glavnega odbora porazgovorili o tej zborovalni turneji po Dravski banovini in tudi določili natančen spored, katerega bomo med drugim objavili tudi v celoti v prihodnji številki »Edinosti«. Seveda pa bomo razposlali tudi v vse kraje, kjer se bodo shodi vršili, našim zaupnikom tozadevne lepake in ostalo propagandno gradivo.

Pristaši in prijatelji! Izvedite v svojih krajih in v vsej bližnji ter oddaljenjši sosesčini kar najbolj živahno agitacijo, da bodo shodi pokazali res časten obisk in ono resnično razpoloženje med našim ljudstvom, kakor ga vselej opisujemo in poudarjamo v »Edinosti« in kakršno pričakujejo tudi naši poslanci, ki bodo prišli osebno med naše ljudi na razgovor, da slišijo na lasta ušesa vse želje, zahteve in potrebe naših krajev in našega prebivalstva.

Pokažimo z mnogoštevilno in častno udeležbo, da seme velike ideje in kremenitega programa Jugoslovanske narodne stranke res tako mogočno poganja zdravo klasje v naši banovini, kjer ni in ne sme biti več mesta za propadle politike in voditelje JRKD.

Pripravimo se v strogo discipliniranih vrstah in množicah na veliki dan, na prvi praznik znage ideje in programa Jugoslovanske narodne stranke v naših prelepih, prosvitljenih krajih. Stopimo prav vsi pod ponosni, neomadeževani prapor naše mlade borbene organizacije, ki nosi v sebi uvezeno sveto, večno resnično in vse odrešujoče geslo:

»IZ NARODA ZA NAROD!«

SV. JURIJ POD KUMOM.

Tudi v naši občirni občini smo vsi, ki želimo zmago poštenosti in svobode ter enakopravnosti nad zahrbtnim in vse obetajočim delom osamljenih voditeljev JRKD, z veseljem pristopili k Jugoslovanski narodni stranki, ker spoznavamo, da nam res že vsem bije dvanaajsta odločilna ura. Delati za dobrobit naroda, to je danes dolžnost vsakega, narodu dobro hotečega državljana. Tudi mi hočemo prispevati svoj del v bližnjih dneh narodnega preporoda, ko bomo končno vendarle vsi enakopravni, kakor nam to jamči ustava in kakor nas je hotel videti naš narodni vladar, ko je izdal svoj manifest zgodovinskega 6. januarja leta 1929. Zavračamo pa tako enakopravnost, kakor si jo je zamislila in jo tudi izvaja JRKD oziroma sedanja vladna JNS. Če bo Jugoslovanska narodna stranka vedno neomajno vztrajala na svojem prelepem programu, bodisi da bo v opoziciji ali pa morda na vladi, bo stal ves narod na njeni strani in smelo smem trditi, da bo ta stranka večno živela in procvitala med vsem jugoslovanskim narodom. V

najskrajnejšem času se je porodila našim vrlim poslancem Jugoslovanske narodne stranke v Beogradu velika in pametna misel, da so ustanovili to stranko in ji postavili tak izvrsten program, ki mora navdušiti in osvojiti prav vsakogar, kdor ga je le prebral. Jugoslovanska narodna stranka je res in v polnem pomenu besede ljudska stranka. Takega programa doslej še ni zmogla nobena druga politična stranka, zato smo se ga tudi mi oklenili z največjim navdušenjem. Iskreno želimo, da bi tudi v našem kraju, ki je sicer nekoliko od rok, čimprej slišali pošteno besedo naših narodnih poslancev na javnem shodu, ki bo nedvomno prav zadovoljivo obiskan. Prosimo, da nam skušate to posredovati pri gospodih poslancih in nam čimprej sporočite veselo vest o njihovem prihodu.

POLJANE NAD ŠKOFJO LOKO

Vsi naši člani, pristaši, somišljeniki in prijatelji iz našega kraja, kakor tudi iz Javorja in drugih sosednjih vasi se z ozirom na občinske volitve v nedeljo 10. junija t. l. že sedaj v naprej pozivajo, da store svojo volilno dolžnost že takoj zjutraj, da se bodo mogli nato še pravočasno udeležiti velikega javnega shoda Jugoslovanske narodne stranke v Gorenji vasi, na katerem bo tudi govoril eden naših voditeljev-poslancev naše stranke. Udeležba na shodu mora biti nad vse častna! Zatorej: k volitvam takoj zjutraj, nato pa na shod v Gorenjo vas!

IZ BANATA.

Z odkritosrčnim veseljem smo prejeli list »Edinost«, ki nam zelo ugaja, ker piše tako odkrito, resnično in pošteno. Tudi med tukajšnjimi domačini, s katerimi živimo v lepem soglasju, smo slišali povsod zatrdjevanje, da nihče ne more reči, da to naše glasilo ne bi vsega, kar objavlja, pisalo po pravici. Zlasti nam je pa všeč, da se list tako vneto zavzema za zmago poštenosti in pravice ter predvsem za malega človeka. Pošiljam vam seznam naročnikov, ki bi radi čitali svoje strankino glasilo v slovenskem maternem jeziku, čeprav imamo na razpolago več listo Jugoslovanske narodne stranke tudi v srbohrvaščini. Veseli nas zelo tudi to, da se je Jugoslovanska narodna stranka tako hitro in mogočno razširila po vsej Sloveniji. Tukaj po Vojvodini se naša stranka širi z bliskovito naglico in rasejo njene krajevne organizacije po vaseh, kakor gobe po dežju. Draginja precej narašča in so se kar čez noč močno dvignile cene žita, moke itd. Krize tukaj ne poznajo le razni gospodje direktorji s plačami od 10.000 do 15.000 Din na mesec, dočim je beda delovnega ljudstva zelo občutna in velika. Raznih umazanih afer v višjih krogih in na odgovornih javnih mestih se tudi tukaj ne zmanjka, pa saj gotovo berete o njih tudi v Ljubljani. Delavske plače so tukaj tako nizke, da spričo naraščajoče draginje skoraj nikomur več ne bo mogoče izhajati. Suša je velika in se splošno govori, da bo žita letos zelo malo. Mali kmet bo morda komaj pridelal toliko, da bo skromno preživel svojo družino in plačal davke, ki so neodoljivi. Naj vam še navedem zelo žalosten primer, ki se je pripetil tukaj pred dnevi: Zaradi 10 Din je delavec Dušan Zlatar zabodel z nožem svojega gospodarja Babiča, s katerim se je dogovoril, da mu bo plačal za delo na dan po 15 Din. Gospodar pa mu je dal pri izplačilu le po 5 Din za dan. Ker so ostale vse prošnje in pritožbe ubogega, izkoriščenega delavca po njegovem težkem zaslužku zaman, je delavec segel po nožu... N. Č.

Dogodki po svetu

T. G. Masaryk četrtič predsednik ČSR. V četrtek 24. t. m. dopoldne so se vršile v zgodovinski »Vladislavovi dvorani« v praškem kraljevskem dvorcu četrte volitve državnega predsednika češkoslovaške republike. Narodno predstavništvo, obstoječe iz 281 narodnih poslancev in 139 senatorjev, je s 327 glasovi že četrtič izvolilo velikega državnik in osvoboditelja Češkoslovaške, Tomaža G. Masaryka za državnega predsednika. Proti Masarykovi izvolitvi je glasovalo le 38 komunistov, dočim je bilo 53 glasovnic praznih. Za Masaryka predvsem niso glasovali češki fašisti in madžarski iredentisti. Predsednik Masaryk je nato položil prisego, njegovo izvolitev pa je Pragi označilo 21 topovskih strelcev. Po češkoslovaški prestolici, kakor tudi v vsej republiki je zavlada nepopisno navdušenje in narodno veselje.

V Bolgarski je kralj Boris s pomočjo armade v noči na binkoštno soboto zaradi desolatnih notranjepolitičnih razmer in grozečega fašističnega puča izvršil državni preobrat, ki je potekel mirno in brez vsakih žrtev ali nemirov. Diktatorski vladi predseduje bivši general Kimon Georgijev, ostali člani vlade pa so tudi večinoma generali. Iz bivše vlade Mušanova je bil prevzet v novo vlado le finančni minister Peter Todorov. Zunanji minister je postal dosedanja poslanik v Parizu Batalov.

V novi Bolgarski je diktatorska vlada nastopila zelo energično in je sklenila z najostrejšimi ukrepi pobijati korupcijo. Za poneverbe in zlorabe državnega denarja je uvedena smrtna kazen. Kdaj jih bomo začeli posnemati pri nas?

Povsod le oboroževanje... V Bukarešti se je nepričakovano pojavil znani angleški tovarnar orožja in streliva Wickers, ki je imel dolge konference z vodilnimi vojaškimi krogi, končno pa tudi s kraljem Karolom. V Romuniji bo to največje angleško podjetje za izdelovanje orožja uredilo veliko, moderno opremljeno tovarno za izdelovanje vsakovrstnega orožja in streliva.

Švica ne mara Rusije in ji zato z vsemi sredstvi skuša preprečiti vstop v Društvo narodov, ki ima

pa svoj sedež v Ženevi. Švica kljub intervencijam raznih veselih odneha in nikakor noče priznati sovjetske Rusije, zdi se pa, da imata tukaj svoje prste vmes predvsem Italija in Nemčija.

Rusija se približuje Franciji in mali antanti ter namerava po informacijah raznih uglednih listov predlagati Franciji in njenim zaveznikom pakt o medsebojni pomoči, s čimer naj bi se močno povečala mednarodna varnost in mir.

Italijansko-nemško zблиžanje se zopet razgreva, čim so se razširile vesti, da stoji na vidiku najtesnejša francosko-ruska zveza. Nemci so baje pripravljene pristati na znano italijansko spomenico in se vrniti v Ženevo, če bi tudi ostale države sprejele italijanske predloge. Seveda gre le za to, da bi se zmanjšal vpliv Francije v Društvo narodov.

Neprestani bombni atentati narodnih socialistov v Avstriji povzročajo med prebivalstvom veliko vznemirjenje, med vladnimi krogi pa precejšen strah in nerazpoloženje. Avstrijski člani kljukastega križa so položili bombo tudi v grajsko kapelico na gradu voditelja heimwehrovcev kneza Starhemberga v Laxenburgu. Peklenjski stroj je eksplodiral in porušil del gradu, človeških žrtev pa ni bilo. Tudi v Solnogradu je eksplodiralo več bomb na javnih prostorih.

Na Stalina sta v sredo popoldne v Moskvi izvršila atentat dva dijaka, sinova bivših višjih carskih častnikov. Krogle iz samokresov so zadele Stalina v prsa, baje pa njegove poškodbe niso nevarne.

Židje v Nemčiji po najtvejši Hitlerjevi odredbi ne smejo več nositi nemških imen, temveč si morajo nadeti zopet svoja stara židovska imena. V Palestini so vse židovske organizacije proglasile poldnevno generalno stavko v znak protesta, ker je angleški vrhovni komisar spričo navala nemških Židov močno omejil priseljevanje v Palestino.

Korupcija cvete tudi na Japonskem in bo japonska vlada zaradi skandaloznih razkritij o raznih težkih zlorabah v finančnem ministrstvu najbrže v celoti morala podati ostavko.

Razgled po domovini

XIV. Ljubljanski velesojem bo otvorjen 30. maja in bo trajal do 10. junija. Vsem udeležencem je odobrena polovična vožnja na podlagi velesojemske legitimacije, ki se dobi pri vseh potniških blagajnah in pri »Putniku«.

— **Pisatelj Josip Kostanjevec umrl.** Na binkoštno nedeljo je v Mariboru v 71. letu starosti izdihnil po daljšem, mučnem trpljenju svojo veliko, blago dušo znani slovenski pisatelj in upokojeni vadniški učitelj g. Josip Kostanjevec. Pokojnik se je rodil 19. februarja leta 1864. v Vipavi. Kot ljudski vzgojitelj je služboval na raznih šolah na Vipavskem, pozneje pa na vadnici ljubljanskega učiteljskega kroga, kjer je bil upokojen. V slovenski literaturi je zavzemal zelo vidno in odlično mesto ter je dal svojemu narodu zelo bogat knjižni zklad. Pisatelj je s svojim talentiranim, večjim pripovednim peresom nad 50 let. Ob grobu na magdalenskem mariborskem pokopališču so se poslovili v tork popoldne v imenu »Kluba mariborskih književnikov« g. dr. Ivo Šorli, v imenu »Slovenske Matice« ravnatelj g. dr. Tomišek, v imenu vipavskih rojakov novinar g. Radivoj Rehar in v imenu prijateljev ter ljubljanskih književnikov g. Radivoj Peterlin-Petruška. Bodi našemu nepozabnemu Joži Kostanjevcu ohranjen v naših srcih trajen prijazen spomin, njegovim svojcem pa izrekamo naše najgloblje sožalje!

— **Senator g. dr. Ivan Gmajner** je pretekli tork umrl v Zagrebu, kjer je imel tudi odvetniško pisarno, star 50 let. Bil je doma iz okolice Zagreba, med vojno pa je v tujini mnogo deloval za osvobodjenje in uedinjenje vseh Jugoslovanov.

— **Narodna skupščina** se bo sestala, kakor napovedujejo razni listi, k rednemu poletnemu zasedanju, najbrže 5. ali 6. junija. Zasedanje bo kratko, nakar odidejo poslanci na počitnice.

— **Tradicionalni kmetski praznik na Krškem polju** se vrši, kakor običajno, tako tudi letos dne 15. avgusta. Ob tej priliki bo konjska in živinska razstava, velike konjske dirke itd. Naprošajo se vse organizacije in društva, da se pri izbiri datuma za event. prireditve ozirajo na ta dan.

— **Pevsko društvo »Slavec«** v Ljubljani je ob letošnjih binkoštnih praznikih na izredno svečan način proslavilo 50-letnico svojega obstoja. Jubilejnih proslav se je udeležil tudi bolgarski pevski zbor »Rodna pesen« iz Plovdiva, ki ga je ustanovil Slovenec prof. Anton Bezenšek. Bolgari so doživeli v Ljubljani nad vse pristrčen sprejem in so bili vse dni svojega bivanja v Ljubljani središče splošne pozornosti in pristrčne bratske aklonjenosti našega občinstva. Bolgarski gostje so bili nad Ljubljano in njenim prebivalstvom, kakor sploh nad slovensko gostoljubnostjo izredno navdušeni in zadovoljni.

— **Združenje grafičnih faktorjev Jugoslavije**, podružnica v Ljubljani, je proslavila na binkoštno nedeljo 25-letnico svojega obstoja kot samostojna organizacija vseh tiskarniških faktorjev v Sloveniji.

— **Ljubljanska borza** je imela pretekli teden svoj redni občni zbor, na katerem so se razpravljale vse aktualne zadeve našega gospodarstva. Dosedanji predsednik g. Dragoin Hribar je iz zdravstvenih razlogov odložil svoje mesto, za novega predsednika je bil izvoljen g. dr. Ivan Slokar, za podpredsednika pa gg. Ivan Jelačin in Rihard Skubec. V borznem svetu so gg. Boris Hribar, Josip J. Kavčič, Ferdo Niklsbacher, Rihard Skubec, Andrej Šarabon, Rihard Schwinger in dr. Djuka Vrbančič, v finančnem odboru gg. Ivan Gregorc, Janko Jovan, Anton Kralj, Josip Ljubič in Anton Soršak, v razsodišču pa gg. Ivan Avsenek, dr. Mirko Božič, Stanko Florjančič, Janko Jovan, Zdenko Knez, Fran Medič, Evald Popovič, Fran Stupica, Leo Blinc, inž. Bogdan Ferlinc, Karel Soss in Josip Verlič.

— **Slavna domžalska godba** bo dne 12. avgusta t. l. svečano proslavila svoj zlati jubilej. Vsa ostala društva se že sedaj naprošajo, da ta dan ne prirejajo event. svojih nameravanih prireditev, da bo izpadla proslava jubilarke čim lepše.

— **Jugoslovanski trafikanti** so imeli kongres svoje zveze v Beogradu, kjer so sprejeli resolucijo, v kateri ugotavljajo, da je postal položaj maloprodajalcev skoraj

neznošen. Obenem zahtevajo, naj se po večjih krajih in mestih omeji število trafikantov in naj se podeljujejo koncesije za trafike prvenstveno vojnim invalidom in siromašnim prosilcem. V najkrajšem času naj se tudi izda pravilnik glede nadrobne prodaje tobaka in monopolskih predmetov. Najvažnejša zahteva trafikantov pa je, da izvede uprava državnih monopolo preko svojega poverjenika prisilno obvezno organiziranje vseh maloprodajalcev tobaka v državi. Resolucija je bila oddana na vseh pristojnih mestih.

— **Člani bolgarskega Pen-kluba** bodo te dni vrnili svoječasni obisk naših penklubovcev in bodo obiskali na svojem izletu po Jugoslaviji poleg Beograda in Zagreba tudi Ljubljano, kjer bodo ostali 2 dni.

— **Neznani atentatorji** so poskušali izvršiti atentat na osebni vlak na železniški progi Munčare—Krsna v Srbiji. Med tračnici so zagvozili železno travero, hoteč tako pognati vlak s tira. Njihova zločinska namera pa se jim ni posrečila, za kar se je zahvaliti veliki čuječnosti in duhaprisotnosti strojevodje, ki je preprečil katastrofo.

— **Na majniškem šolskem izletu** pri slapu Rinke v Logarski dolini je težah hlood, ki je zgrmel z neke višine, ubil 20-letno učiteljskino Marzenko Grosmanovo iz Žetal, njeno sošolko, Mileno Kocuvano-vo pa je nevarno poškodoval na nogi.

— **Smrt na tračnicah.** Po nesrečnem naključju je zašel pod kolesje lokomotive gorenjskega osebnega vlaka tik pred Kranjsko postajo na binkoštno soboto zvečer 22-letni kmečki sin Stanko Pangeršič, ki je bil na mestu mrtve.

— **Tragedija mesarskega mojstra.** V sredo 23. t. m. popoldne je napravil v svojem stanovanju na Poljanski cesti v Ljubljani 37-letni mesarski mojster in mož najemnice gostilne »Koroški dom« Fran Tršan strašen konec svojem življenju. Dolg in oster mesarski nož si je porinil v srce ter obležal na mestu mrtve. Očividno je storil strašno dejanje v trenutni duševni zmedenosti.

— **Stalna državna higienska razstava** je bila otvorjena te dni v Beogradu in se nahaja v Miloša Velikega ulici št. 91

Radivoj Peterlin-Petruška:

13

K matuški Rusiji

Po prihodu v vojašnico se navidezno pomirim in poboljšam izpolnjujem vsa povelja sitnih poveljnikov, na tihem se pa pripravljam na beg. Kovčeg in vse na poti nepotrebne stvari prenesem k branjevki nasproti vojašnice, toda nikomur ne črhnem niti besedice, zakaj delam to. Ob prostih večernih urah se sprehajava s Puppisom po obali zunaj mesta in jaz preiskujem z očmi pobočje Lovčena in si v duhu črtam smer poti, po kateri bom bežal.

Neke nedelje koncem julija dobim prost izhod do enajstih ponoči. Po raportu grem k známim domačinom v goste in po slovo. S Puppisom pijeva preko devete ure, potem ga spremim do stanovanja, se toplo poslovim od njega, ki me začuden vpraša, zakaj uganjam baš ta večer take ceremonije, in odkorakam na izprehod iz mesta.

Hodim počasi po cesti v Škaljare in dalje v noč. Ne bojim se nikogar. Če me slučajno kdo ustavi, mu pokažem dovoljenje, pa bo vse dobro. Skoraj na istem mestu kot prvič zavijem na desno v skalovje in ko sem že precej visoko, poiščem široko in kolikor mogoče gladko skalo ter ležem nanjo.

Krasna, jasna poletna noč je. Mesece ni videti, toda vse nebo je posejano z milijoni zvezd. Z veliko ljubeznijo poiščem med njimi Veliki voz in ono malo zvezdico kraj njegove osi. Po njej sem pošiljal vedno pozdrave svojim dragim v domovino. Pošiljam jih tudi zdaj.

Od razsvetljene kotorske obale prihajajo kakor šumenje valov, zdaj jasno, razločno, zdaj medlo in komaj slišno, glasovi koračnic in valčkov, ki jih igra vojaška godba.

Potem godba preneha in luči v mestu ugasnejo druga za drugo.

In vseokrog zavlada naenkrat taka tišina, da slišiš utripe srca, tam daleč, od onstran prepada iz forta San Giovanni, pa se čuje votlo korakanje stražej. Kakor da me sama priroda varuje pred nenadnim naskokom sovražnikov, si mislim.

»Halt, ver da? Patrol for baj!« se oglasi krik straže od spodaj, zdaj s te, zdaj z one utrdbe.

Čutim se združenega s narodo kakor malokdaj poprej in tako varnega, da pozabim na vse in sladko zadremlem.

Mrzel jutranji veterc me zbudi iz spanja. Preplašen planem kvišku. Temno je še, le nad Lovčenom je črno modro nebo pobledele in mrak postaja prozornejši.

Stopim hitreje. Da ne zaidem na cesto, zavijem malo bolj na levo v plazovje in po jarku kvišku. Dani se.

6. Drugič v Črni gori.

Prej kakor sem mislil, sem zopet na svobodnih tleh slovanske Črne gore. Na meji me sprejmeta dva druga Črnogorca. Izročim jima vojaški bajonet, da ga vrneta avstrijski oblasti in odhitim proti Njegošim. Noge in srce mi je lahko in židane volje jo maham proti Cetinju.

Pa kaj bi tudi ne bil vesel? Otresel sem se sovražnih ljudi, zadnjikrat sem slišal pokvarjeno vojaško nemščino, s katero so uslužljivi slovanski hlapci gnjavili sebe in druge in prepričan sem bil, da me čakata tam v Cetinju moja nekdanja prijatelja one jensenske vožnje v Kotor.

Pa tudi drugače je bila ta druga pot za-me veliko prijetnejša: Bilo je lepega poletnega solnčnega jutra, od vseh strani te je pozdravljalo ptičje petje, rahel vetrček je pihljal sem od Lovčena, ljudje so bili zadovoljni in praznično razpoloženi, ali so se vsaj meni zdeli taki in jaz bi jih najraje objemal drugega za drugim in vse vprek, mlade in stare.

Letos je bilo dozdej še precej dežja in tisto malo žita in krompirja, kar so ga imeli na svojih malih s kamenjem ograjenih njivicah in mincenih vrtičkih je obetalo dobro letino. Pa tudi zima je bila huda in nametala tam v globoke veterne Lovčena snega do vrha, ki ga doli v Kotoru tako mnogo potrebujejo za pivnice, gostilne in hladilnike na parnikih. In vse to prinese revežem marsikateri novčič.

Ko grem že proti Cetinju, od Martinovičev dalje, od silne vročine in soparice nič več tako vesel in zadovoljen, prilazejo bog ve od kod grdi, temni oblaki, se oprimejo skalnatih krivošijskih vrhov, se zgneto v mogočno vojsko in planejo z bliskom in gromom, ki odmeva kot trobenta sodnega dne od gorâ in prepadov, z veliko naglico za menoj.

Kaj naj storim? Kamor pogledam, daleč naokoli nikjer nobene hiše. Nič ne pomaga: moker bom, ko miš.

Dalje prihodnjič.